

ΝΙΚΟΣ ΒΕΤΤΑΣ
ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΙΟΒΕ,
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΟΠΑ

Η οικονομική πολιτική πρέπει να ενισχύει την καινοτομία και την εξωστρέφεια

Η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε βαθιά ύφεση κατά το πρώτο τρίμηνο του έτους. Το κλίμα ωστόσο μπορεί να αναστραφεί και να καλυφθεί μέρος της ύφεσης του 2020 αν η πανδημία υποχωρήσει μέσα στην άνοιξη, όπως μας λέει ο κύριος Νίκος Βέττας εκ των συντακτών της Έκθεσης Πισσαρίδη.

Συν τριμηνιαία έκθεση του ΙΟΒΕ για την ελληνική οικονομία τον Οκτώβριο αναφερόταν πως το 2021 θα υπάρξει ανάπτυξη περίπου 4%. Επίσης, το αέθιο δρόμον που προσαρμόζεται στην Έκθεση Πισσαρίδη, έχει ως στόχο την επίσημη αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ κατά ποσοστό της τάξης του 3,5% για την επόμενη δεκαετία, κατά μέσο όρο. Πιστεύετε ότι αυτός ο στόχος είναι σκόρα ρεαλιστικός;

Το κεντρικό μας σενάριο στο ΙΟΒΕ είναι για πραγματική μεγέθυνση της οικονομίας γύρω στο 4% αυτή τη χρονιά, άρα, πως θα μπορεί να καλυφθεί λιγότερο από το μισό της ύφεσης της περασμένης χρονιάς. Βασική υπόθεση όμως γι' αυτό το σενάριο είναι πως η πανδημία θα αρθεί να υποχωρεί σημαντικά μέσα στην άνοιξη, έτσι ώστε τα έσοδα από τον εσωκείμενο τουρισμό να είναι σημαντικά υψηλότερα από ό,τι πέσαμε, περίπου διπλάσια, και συνολικά να υπάρξει εκτίναξη της οικονομίας από το καλοκαίρι και μετά. Εάν αυτό δεν συμβεί, μπορεί να αναμένεται στασιμότητα στη φετινή χρονιά και ανάκαμψη μόνο από την επόμενη. Σε κάθε περίπτωση, στο πρώτο τρίμηνο που τώρα διανύουμε, η ύφεση είναι βαθιά.

Στο στρατηγικό σχέδιο της Έκθεσης Πισσαρίδη ελπίζουμε πως με τη σημαντική διαμή της οικονομίας, ακόμη και αν συνυπολογιστεί η θετική αντίδραση μετά την πανδημία και η απορρόφηση των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης, η οικονομία θα αναπτυχθεί στη δεκαετία κατά μέσο όρο περίπου γύρω 1,5%. Καθώς αυτός ο ρυθμός είναι χαμηλός, η Έκθεση προτείνει ένα συνεκτικό σχέδιο που θα αξιολογήσει ουσιαστικά την παραγωγικότητα και τη συμμετοχή στην εργασία. Αυτό θα συμβεί μέσω από τον μετασχηματισμό της οικονομίας σε περισσότερο εξωστρεφή, με διαφορετικές κεντρικές στις αγοράς και τον δημόσιο τομέα.

Σε αυτό το θετικό σενάριο, η επόμενη δεκαετία έχει σημαντικό δύο μέρη. Στο πρώτο μισό, μπορούμε να εστιάσουμε με την καλύτερη της παραγωγικότητας και επενδυτικού κενού, τη μείωση του ποσοστού ανεργίας, τη χαμηλή επίδοση διεθνώς, και την αναμενόμενη μεγέθυνση της ταχέως οικονομίας. Οι συνέπειες αυτού πρόβλεψαν, όμως, θα εξασθενήσουν σταδιακά, και γι' αυτό είναι σημαντικό να εφαρμοστούν από σήμερα μεταρρυθμιστικές αλλαγές που θα ελαττώσουν τον δυναμισμό της οικονομίας και θα της επιτρέψουν να βελτιώσει την ανταγωνιστική θέση της στον διεθνή καταμερισμό εργασίας και να διατηρήσουν τη μεγέθυνση ισχυρή και στο δεύτερο μισό της δεκαετίας. Θεωρούμε επίσης να συμβεί αυτό, και η οικονομία να εισέλθει σε έναν ενάρετο κύκλο σύγκλισης με τις περισσότερες ισχυρές οικονομίες της Ευρώπης, αλλά μόνο υπό τον όρο της εφαρμογής μεταρρυθμίσεων που θα βελτιώσουν τη δομή της οικονομίας μας.

Οι πόροι που θα αντλήσει η χώρα από το Ταμείο Ανάκαμψης θα βοηθήσουν ώστε να επανέλθει σε αναπτυξιακή τροιά. Σε ποια κατεύθυνση πρέπει να επενδύσουν και με ποια προτεραιότητες;

Οι πόροι του Ταμείου γίνονται καταρτιών διαθέσιμοι με το διπλό σκοπό να επισυμβούν οι πληγές από την πανδη-

μία και να ενδυναμωθεί η οικονομία στα επόμενα χρόνια. Ας μην ξεχνάμε πως η οικονομία πρέπει υψηλό βαθμό και ιδιαιτερούς χρέους θα είναι διακεντρική μόνο με υψηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης στα επόμενα χρόνια. Στη βάση τους αυτοί πρέπει να έχουν την άνοδο της παραγωγικότητας, που προϋποθέτει καλύτερη ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών όπως και θεσμικές τομές. Άλλωστε, οι ΕΕ έτσι και παύσει να είναι η χώρα που ουσιαστικά χρηματοδοτείται θα δίνεται μόνο υπό τον όρο ταυτόχρονης δομικών μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων και τις οποίες θα υποστηρίξει.

Για τη χώρα μας, ο προγραμματισμός για το ταμείο ανάκαμψης θα πρέπει να είναι συγκεκριμένος με υψηλό αναπτυξιακό πολλαπλασιασμό. Ειδικότερα, οι πόροι δεν είναι σκόρα να χρηματοδοτηθούν για να ενδυναμωθεί το σημερινό εσωστρεφές υπόδειγμα της οικονομίας αλλά για τη μετάβαση σε μια νέα ανοικτή οικονομία, με αυξημένο ρόλο για επενδύσεις

Εμφανίζονται μεγάλες ευκαιρίες για επιχειρήσεις και κλάδους που θα κάνουν σωστή ανάγνωση της νέας πραγματικότητας

και εξαγωγές. Ιδιαίτερα σημαντική είναι οι πόροι να κινητοποιούνται ανθρωπίνου κεφάλαια (μέσω ένταξης της έρευνας και της διανομής με κανονικά μετατόπιση και τον προγενέστερο τομέα, προγράμματα κατάρτισης και εκπαίδευσης της εκπαίδευσης), να ενισχυθούν απαραίτητες υποδομές (ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων, άδων μεταφορών για εμπορεύματα, ποσοτικά αναβίωση τουρισμού) και την απλοποίηση διαδικασιών στον δημόσιο τομέα (με φερικά μέσο και διανομής).

Σε κάθε περίπτωση, οι διαθέσιμοι πόροι είναι πολύ σημαντικοί, αλλά από μόνα τους δεν καλύπτουν το επενδυτικό κενό. Θα πρέπει να κινητοποιήσουν πρόσθετους πόρους και να δημιουργήσουν κίνητρα ώστε η ανάκαμψη να μην είναι βραχυπρόθεσμα. Οι θεσμικές, όμως, δεν μπορούν να υποβληθούν. Η αποτελεσματική διαχείριση προϋποθέτει διαφορετικά λειτουργία του κράτους, των επιχειρήσεων και οργανισμών από ό,τι υπαίτι μέχρι τώρα. Ουσιαστικά, απαιτεί μια πραγματική στροφή προς την προετοιμασία και πραγματοποίηση επενδύσεων που είναι ζήτημα με τη δομή και νοσηρική μεγάλου μέρους της ελληνικής οικονομίας.

Μετά από μια δεκαετία οικονομικής κρίσης και τριών μηνών, βρισκόμαστε στη δίνη μια πρωτοφανούς υγειονομικής κρίσης. Κατά τη γνώμη σας, η ανταπόκριση της πολιτείας και της αγοράς στην κρίση αυτή είναι ικανοποιητική; Τι θα μπορούσαμε να κάνουμε διαφορετικά;

Η ελληνική οικονομία μπήκε στη νέα κρίση με ασθενή παραγωγική βάση και υψηλά δημόσια και ιδιωτικά χρέη. Μάλιστα, κυρίως να έχει προλάβει να κατορθώσει κάποια κρίσιμη ισορροπία όπως είχαν οι περισσότερες οικονομίες της Ευρώπης. Η οικονομική πολιτική στράφηκε στην απευθείας στήριξη των επιχειρήσεων και των εργαζομένων, μια αντίδραση που είχε γενικά θετική επίδραση. Βέβαια, αυτό έγινε αρκετό κέρδι και στην στήριξη από τη νομισματική και τη δημοσομομική πολιτική στην ΕΕ, που λειτουργεί ως σμπρέλα προστασίας. Έτσι, σε μια χρονιά ριθός ύφεσης, που σφίχθηκε την οικονομία με πρωτοφανή τρόπο, η αγορά δεν αυξήθηκε, ούτε οι τιμακείες, ενώ το ισοζύγιο δημιουργίας επιχειρήσεων κινήθηκε θετικά. Αυτή είναι όμως μια μαχητική εικόνα, η οικονομία έχει μπει στο γυμνάσιο. Η εύλογη προστασία αναγκαστικά θα υποκαταστήσει σύντομα. Όταν αρχίσει να γίνεται αυτή, θα φανούν οι διαστάσεις του προβλήματος και οι πραγματικές πιέσεις στο νοικοκυριό. Εργάζονται με μειωμένα εισοδήματα, νοκοκυριά με υποκλίσεις που δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν, επεκτείνονται με μειωμένα έσοδα, και κλάδοι που αδυνατούν να παρακολουθήσουν τις τεχνολογικές εξελίξεις είναι αναμενόμενο πως θα στραφούν στο κράτος για διαγραφή κερών και υποκεκίσεων, αύξηση επιδομάτων, μείωση φόρων και ρυθμιστικές παρεμβάσεις. Όμως, οι πολιτικές ελλειμμάτων και ρευστότητας έχουν όρια και δεν είναι άδρακτα. Τα αδύναμα νοκοκυριά και η εργασία πρέπει να στραφούν κυρίως με μείωση επιβάρυνσης στην απασκίληση, επιδόματα όπου χρειάζεται, προγράμματα πραγματικής κατάρτισης, βελτίωση στα συστήματα υγείας και εκπαίδευσης. Όχι όμως, με άμεση επίδραση όσον μπορούν να πιέσουν περισσότερο την κεντρική εξουσία, ιδίως όταν κινούνται συστηματικά στην άσπιση οικονομία. Υπάρχει ο κίνδυνος οι πολιτικές να μην ανταποκρίθουν στη δημιουργία συνθηκών για πραγματική αύξηση εισοδημάτων, τα επόμενα χρόνια, αλλά στην σκόπη μεγαλύτερη ελίτση της οικονομίας από ένα αναποτελεσματικό δημόσιο.

Μετά από δυο lockdown και με αρκετούς περιορισμούς στην αγορά σε ισχύ, η ελληνική οικονομία δεν φαίνεται να έχει βρει ακόμα τον βηματισμό της. Ποιος είναι ο οδικός χάρτης ώστε το 2021 να έρθει η ανάκαμψη;

Αρσίζει να φαίνεται το τέλος της κρίσης, αλλά η πορεία προς τα εκεί δεν είναι προδιαγεγραμμένη. Για την διατήρηση της παύσης, δεν υπάρχει περιθώριο να υποταχθεί το μέγεθος των προσκλήσεων που απομένουν στους επόμενους μήνες. Για την οικονομική ύφεση που προκλήθηκε, όσο αυτή βελτιώνεται τόσο πιο δύσκολα θα γίνει η διακρίση των ανακορυπών που προκαλεί. Αν και κατά μέσο όρο την επόμενη χρονιά αναμένεται ανάκαμψη, αυτή δεν θα είναι ομοιόμορφη ανάμ-

σε στις κίρες, κλάδους ή επιχειρήσεις. Ούτε θα επανορθεί άμεσα η οικονομία εκεί που ήταν πριν την κρίση. Θα είναι όμως ισχυρή, σφραζόντας συκοορυπμένη ζήτηση και τις πολιτικές χρηματοδότησης της.

Καθώς η οικονομία θα κινείται στους επόμενους μήνες στο μεταίχμιο ανάμεσα στην ύφεση και την ανάκαμψη, θα εμφανιστούν σημαντικές ευκαιρίες για επιχειρήσεις, κλάδους και οικονομίες που θα κάνουν ουσιαστική ανάγνωση της νέας πραγματικότητας. Η πανδημία λειτουργεί ως επιτακτική εξελίξιση στο τεχνολογικό επίπεδο, αλλάζει τη δομή αγορών, όπως και τη λειτουργία θεσμών. Η υγειονομική κρίση και οι εξελίξεις στην τεχνολογία αλλάζουν διαδικασίες παραγωγής, το πώς διακινούνται οι επιχειρήσεις και τη φύση της κατανάλωσης. Όμως, μαζί με τις ευκαιρίες θα υπάρχουν και έντονα προβλήματα. Αυτά αφορούν, τόσο αδυναμία προσαρμογής στο νέο περιβάλλον όσο και πληγές που αφήνουν οι διαδικασίες κρίσης.

Απόλυτη προτεραιότητα έχει και η προετοιμασία της παραγωγής για να ανταλλάξει την παροχώρα ανάκαμψη που αναμένεται και να καλυφθεί το επενδυτικό κενό. Η οικονομική πολιτική θα πρέπει πρώτιστα να στηρίξει την παραγωγή που θα ενσκήσει την καινοτομία και την εξοστέρηση της και θα δημιουργεί ανάλογες θέσεις εργασίας.

Σε μια άλλη ανάγνωση, η πανδημία, αν αποδεχτούμε ότι σε κάποιες περιπτώσεις λειτουργεί αναταλκτικά, ενώ σε κάποιες άλλες ως επιτακτική ή καταλυτική, ενέχει κάποια αμορφισμιά για κάποιους επιχειρηματίες και κλάδους εμφανιστική ως καταστροφική, ενώ για άλλους ως ευκαιρία. Κάποιοι κέρδισαν και κάποιοι έχασαν. Τι μαθαίνουμε από αυτά την περικήτητα;

Οι μοσοπροβλέψεις επιπτώσεις από την πανδημία, σε τομείς όπως ο τουρισμός και η διακίεση, μαζί με την επίδραση από τις επιτακνόμενες τεχνολογικές εξελίξεις, σε τομείς όπως το λογικό εμπόριο και οι μεταφορές, θα είναι σημαντικές. Θα μείνουν επίσης συστηματικά θέσεις απασκίλησης σε κίρες όπου εργάζονται στο παρελθόν πολλοί κορυ υψηλή εξειδίκευση και πολλοί νέοι. Αυτή η αρνητική τάση θα ενσκήσει, στο ορατό μέλλον, το άμεσο πρόβλημα από την κρίση που διανύουμε, και θα εντείνει τις πιέσεις στα εισοδήματα, ιδίως στα πιο αδύναμα νοκοκυριά.

Ταυτόχρονα, η κρίση λειτουργεί ως επιτακτική τεχνολογικών εξελίξεων και αναδιάρθρωση του διεθνούς καταμερισμού της εργασίας. Η πανδημία αλλάζει επίσης τη δομή αγορών και τη φύση του ανταγωνισμού. Εμφανίζονται μεγάλες ευκαιρίες για επιχειρήσεις και κλάδους που θα κάνουν ουσιαστική ανάγνωση της νέας πραγματικότητας. Αυτή ακριβώς θα είναι μια σημαντική πρόκληση για πολλές επιχειρήσεις και τους εργαζομένους σε αυτές. Συνολικά, η πορεία της ελληνικής οικονομίας μετά την πανδημία αναμένεται να προσδιοριστεί από ανταγωνιστικές τάσεις, θετικές και αρνητικές. Οι ριθμοί συγκριτικής αναμίνησης ισχυρά θετική στην αρχή της εξέδου αλλά θα μετράζονται γρήγορα εν δεν ανταρθεί έγκαιρα η οικονομική πολιτική προς την ενίσχυση της παραγωγικής βάσης.